

Familjer i missbruksmiljö

– professionellas erfarenheter av hur missbruk påverkar
föräldraskapet

ABSTRAKT

Växjö universitet
Institutionen för pedagogik
Pedagogik med inriktning mot ungdoms -
och missbruksvård, uppsatskurs 15 hp

Titel	Familjer i missbruksmiljö – professionellas erfarenhet av hur missbruk påverkar föräldraskapet
Engelsk titel	Families in abusive environments – professional´s experience of how abuse affects parenting
Författare	Petra Andersson, Marie Cornelius
Handledare	Marie Hansson
Datum	Mars 2009
Antal sidor	33
Nyckelord	Professionellas erfarenheter, missbruk, föräldraskap

Syfte: Studiens syfte är att beskriva hur familjer påverkas när en eller båda föräldrarna har någon form av missbruksproblematik. Vi vill även beskriva professionellas erfarenheter av hur ett missbruk påverkar föräldraskapet. Metod: Vi använde oss av den hermeneutiska traditionen med kvalitativ metod som grund och kvalitativ intervju som datainsamlingsmetod, intervjuerna var semistrukturerade och vid intervjutillfällena användes en intervjuguide. Vid analys av intervjuerna användes latent innehållsanalys. Resultat: Resultatet påvisar att i familjer, där en eller båda föräldrarna har någon form av missbruksproblematik, råder det brist på struktur och regler. Även om de professionella arbetar med föräldraskap så fokuseras det mestadels på barnens behov exempelvis som att ge dem trygghet och kärlek. Det är just det som föräldraskap innebär, att vara där för sina barn. Resultatet visar också att samhället och det sociala arvet samt nätverket runt föräldrarna påverkar dem i hur de blir och beter sig i sitt föräldraskap och hur dessa föräldrar hanterar olika familjesituationer i det vardagliga livet.

Förord

Vi vill först och främst tacka de personer som har ställt upp på att bli intervjuade och som bidragit med sin kunskap för att vi skulle få möjlighet att genomföra vår studie. Vi vill även tacka de utomstående som har läst igenom studien och gett oss feedback. Det har inneburit att uppsatsen har blivit mer läsvänlig.

Marie Hansson, tack för att du har väglett oss och visat engagemang som handledare genom denna studie.

Växjö, 2009

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	6
BAKGRUND	6
BRA FÖRÄLDRASKAP	7
<i>Samhällets syn på föräldrar med missbruksproblematik</i>	8
<i>Familjens samspel och regler</i>	8
<i>Familjeroller</i>	9
<i>Definition av föräldraskap</i>	10
<i>Definition av bruk, missbruk och beroende</i>	10
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	11
METOD	11
METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER	11
<i>Hermeneutisk tradition</i>	12
<i>Kvalitativ metod</i>	12
DATAINSAMLING OCH ANALYSMETOD	13
<i>Kvalitativ metod</i>	13
<i>Kvalitativ innehållsanalys</i>	14
<i>Studiens trovärdighet</i>	14
<i>Etiska ställningstaganden</i>	15
PLANERING OCH GENOMFÖRANDE	16
<i>Förberedelser</i>	16
<i>Urval</i>	16
<i>Insamling</i>	17
<i>Analysmetod</i>	17
RESULTAT	18
RESULTATREDOVISNING	18
<i>Presentation av intervjupersonerna</i>	18
DE PROFESSIONELLAS SYN PÅ BRA FÖRÄLDRASKAP	18
<i>Det sociala arvet</i>	19
MISSBRUKETS EFFEKTER PÅ FÖRÄLDRASKAPET	20
<i>Samhällets syn på föräldrar med missbruksproblematik</i>	20
<i>Brister i föräldraskapet</i>	21
<i>Känslomässiga brister</i>	21
<i>Styrkor i föräldraskapet</i>	22
<i>Familjens roller och regler</i>	23
<i>Barnens reaktioner</i>	24
FÖRÄLDRARNAS BILD AV SIG SJÄLVA SOM FÖRÄLDRAR.....	25
<i>Skuld och skam</i>	25
DISKUSSION	26
METODDISKUSSION	26
RESULTATDISKUSSION.....	28
SLUTSATSER	30
<i>Behandlingspedagogisk användning av resultatet</i>	30

<i>Fortsatt forskning</i>	30
REFERENSER	31
FÖRFRÅGAN OM MEDVERKAN	I
MISSIV	II
INTERVJUGUIDE	III

INTRODUKTION

Att vara mor eller far med missbruksproblematik innebär ofta att bli glömd som förälder. Det fokuseras sällan på föräldraskapet inom vården utan allt som oftast bara på missbruket (Bengtsson & Gavelin, 2004). Det stärks av Andersson, Bangura Arvidsson, Rasmusson och Trulsson (2006), de menar att kombinationen missbruk och föräldraskap är knapphändig inom svensk forskning. Inom vården, socialtjänsten och samhället så talas det mycket *om* barn och föräldrar i missbruksfamiljer, men man talar sällan *med* dem (Bengtsson & Gavelin, 2004).

Vi skrev vår B-uppsats om barn till föräldrar med alkoholmissbruk (Andersson & Cornelius, 2008) och vi insåg då att det fanns för lite forskning kring de här föräldrarna och deras föräldraskap. På grund av det så har vi nu valt att låta vår studie handla om föräldraskap bland personer med någon form av missbruksproblematik.

De föräldrar som har missbruksproblematik samt deras barn kommer sannolikt komma i kontakt med den offentliga sektorn, exempelvis Socialtjänsten. De kommer då förhoppningsvis att slussas vidare för att få hjälp/stöd och det är då vi som framtida behandlingspedagoger kommer i kontakt med dem. Det kan då komma att bli vår uppgift att hjälpa barn och föräldrar, vars hela familj har påverkats av missbrukets problematik.

Enligt Rosell (2006) är det viktigt att ha en stabil plattform som pedagog. Att tolka, utveckla och förändra den kunskap som behövs för att kunna skapa den pedagogiska relation med de barn och föräldrar som denna studie berör.

Ur ett behandlingspedagogiskt perspektiv är det ytterst lämpligt att ha god kännedom om området för att kunna möta och hantera barnen och dess föräldrar på rätt sätt. Genom att låta föräldrar och barn ingå i fler forskningssammanhang inom det här väsentliga området kommer samhället och där med även vi som framtida behandlingspedagoger kunna arbeta med, förstå och hantera dessa barn och deras föräldrar på ett korrekt och professionellt sätt (Andersson & Cornelius, 2008).

BAKGRUND

Familjer som lever med missbruksproblematik påträffas i alla samhällsklasser och miljöer. Enligt Socialstyrelsen (2006) fanns det år 2006 omkring 200 000 barn som växte upp i familjer med missbruk, men på grund av att missbruket emellanåt är dolt för omvärlden så räknar undersökarna med att mörkertalet i studien är stort. Enligt Bengtsson och Gavelin (2004) så räknar man procentuellt med att mellan 10 till 15 procent av barnen i Sverige år 2004 växte upp i en sådan miljö.

Enligt socialstyrelsen (2007a) så fanns det år 2006 44 000 barn som av någon anledning hade någon form av öppenvårdsinsats, så som samtalsstöd, kontaktperson eller delta i gruppverksamheter för barn. Det är ca 2 procent av alla barn under 18 år och hur många av dem vars föräldrar har missbruksproblematik kan Socialstyrelsen (2007a) inte slå fast.

Idag, år 2009 ser siffrorna helt annorlunda ut. Det eftersom Statens folkhälsoinstitut (SFHI) förra året fick i uppdrag av Regeringen att kartlägga och analysera hur situationen såg ut för de barn som lever i en familj där en eller båda föräldrarna har ett missbruk och ta reda på hur stor omfattning det rör sig om. Enligt SFHI:s slutgiltiga rapport så lever sannolikt 20 procent, vilket motsvarar omkring 385 000 barn, i vårt land idag under de här omständigheterna (Statens folkhälsoinstitut, 2008).

Att barn ska kunna få sina grundläggande behov i livet tillgodosedda är väldigt viktigt, det är viktigt att känna en trygghet, säkerhet och att känna sig älskad. Missbruket kan hindra föräldrarna i sin förmåga att tillgodose emotionellt och socialt stöd till barnen på grund av det känslomässiga engagemanget i sig själva och sitt missbruk. Barnens liv karakteriseras då ofta av oförutsägbarhet i vardagen, avbrott i familjerutinerna som kan leda till en kraftig oorganisation och instabilitet (Kumpfer & Fowler 2007). Karlsson och Öberg (2004) stödjer detta genom att påpeka att missbruksproblematik ofta leder till att den vuxne brister i att tillgodose barnens behov, vare sig båda eller den ena föräldern har ett missbruk. Harbin och Murphy (2000) poängterar dock att långt från alla föräldrar som missbrukar utgör en fara för sina barn.

Bra föräldraskap

Killén (2002) menar att en bra självkänsla är A och O för ett bra föräldraskap. Killén nämner några punkter som hon anser är viktigt för ett bra föräldraskap och för att barn ska kunna utveckla sig själva, utveckla de färdigheter och möjligheter de har inom sig.

- Föräldern ser sitt barn som den han eller hon är
- Föräldern bör engagera sig i sitt barn på ett känslomässigt positivt sätt
- Föräldern bör hysa stor empati för sitt barn
- Föräldern bör ha kloka förväntningar på vad barnet klarar av

Cheng och Furnham (2003) säger att om en förälder visar sina barn värme, har en viss kontroll och visar att de bryr sig om sina barn, ökar det livskvalitén hos barnen. Killén (2002) stöder Cheng och Furnham genom att hålla med om att ett bra föräldraskap innebär att en förälder ska skydda sitt barn, vara konsekvent och sätta gränser. Det visar också på att det är viktigt att hela tiden både vara psykiskt och fysiskt närvarande för sina barn (Bengtsson & Gavelin, 2004).

För att en person ska kunna vara en bra förälder så menar Killén (2002) att denne själv inte bör må dåligt, exempelvis vara utsatt för mer psykisk eller socioekonomiska problem (exempelvis inget jobb, utbildning) än han eller hon klarar av. Kumpfer och Fowler (2007) tar också upp detta och menar på att exempelvis om en eller båda föräldrarna har missbruksproblematik eller har någon form av psykisk ohälsa, så kan dessa föräldrar blir hindrade i sin förmåga att tillgodose emotionellt och socialt stöd till

sina barn. Detta på grund av sitt känslomässiga engagemang i sitt missbruk eller psykiska ohälsa.

Enligt Bengtsson och Gavelin (2004) så är föräldraskap inte något som vi helt lär oss från den dagen vi föds, utan det är ett samspel mellan föräldrarnas egen uppväxt och sitt eget barns födsel, föräldrarna och barnen utvecklas hela tiden tillsammans. Det här får stöd av Platin (2001) som också menar att beroende på hur ens egna föräldrar har utvecklats i sitt beteende och känsloliv i barndomen, så påverkar det en själv i sitt föräldraskap, antingen positivt eller negativt. Platin påpekar också att det inte behöver vara enbart stöd från föräldrarna vid ung ålder som påverkar föräldraskapet, utan olika händelser och relationer i livet är också viktiga att ta med i sammanhanget. Händelser och relationer som kan ha en påverkan senare i livet, som till exempel på föräldraskapet.

Samhällets syn på föräldrar med missbruksproblematik

Många av föräldrar med missbruksproblematik har svårt att be om hjälp, eftersom de tror att de ska bli betraktade som dåliga föräldrar i andras ögon, eller att deras barn ska tas ifrån dem. Dessa föräldrar kallas ofta för "de glömda föräldrarna" eftersom de enbart ses som en individ med missbruksproblematik i andras ögon och inte som föräldrar till barn som kan behöva stöd och hjälp (Bengtsson & Gavelin, 2004). Trulsson (2002) påpekar att då föräldrar har de här problemen och försöker leva ett så "normaliserat" familjeliv som möjligt så kan tillvaron plötsligt raseras. Samhället och dess normer kan peka ut den missbrukande föräldern på grund av att han/hon inte lever upp till det "normala" i vårt samhälle. Då exempelvis en mor blir påmind om att graviditet/barn och missbruk inte hör ihop så kan det här leda till att hon känner sig misslyckad och ger upp rollen som mor eller morder vårdnaden om barnet (Trulsson, 2002).

När en person har problem med droger eller alkohol hindrar det ofta dem att tro på sig själva och sitt sociala nätverk. Ofta har personer med missbruksproblematik ett mycket litet nätverk, vilket i sin tur påverkar föräldraskapet eftersom stödet och kunskapen från omgivningen till stor del saknas (Bengtsson & Gavelin, 2004). Att föräldrarna får stöttning och stöttar sina barn när de växer upp är mycket viktigt för att uppfostra friska, glada och produktiva barn och det är också viktigt för att hindra barnen från att få problem senare i livet (Kumpfer & Fowler, 2007).

Familjens samspel och regler

När en eller båda föräldrarna är kroniskt eller periodvis påverkade av olika substanser så stör det möjligheten att utvecklas och samspela tillsammans med sina barn. Skulle föräldern/föräldrarna i kombination med missbruket även ha psykisk störning eller en omognad så försvåras hela livssituationen ytterligare, för både barnet och föräldern/föräldrarna (Bengtsson & Gavelin, 2004).

Bengtsson och Gavelin (2004) talar mycket om bristen på samspel mellan barn och deras föräldrar med drog- eller alkoholproblem. Genom bristen på samspel mellan en eller båda föräldrarna får barnen svårt att utveckla sig själva som personer. De får även det svårt att uttrycka känslor (som de själva har och som de känner för andra). Det går inte att säga att barn till föräldrar med den här problematiken är på ett speciellt sätt, utan alla är olika. Det är viktigt att de här barnen inte blir tillskrivna egenskaper och

beteenden eftersom de har mycket lätt för att ta åt sig, samt att bli det man ”säger” att de ska vara. Det på grund av att de utsatta barnen har brist på tillit till sig själva.

I familjer där missbruksproblematik finns så är förekomsten av kaos, motsägelsefullheter och oförutsägbarhet vanligt. För att kunna skapa en stabil tillvaro med ordning och reda utvecklas i dessa familjer oskrivna regler (Runquist, 1998). Enligt Runquist förekommer ofta fyra oskrivna regler bland dessa familjer: *rigiditet, tystnad, förnekelse och isolering*. Dessa regler blir för barnet ett normalt sätt att bete och uppföra sig i en onormal livssituation. Att det förekommer oskrivna regler i dessa familjer talar även Black om, enligt Karlsson och Öberg (2004) fast hon kallar dem outtalade regler och de delas in i tre grupper:

1. Inget prat: Handlar om förnekelse, barnet får inte tala med andra om vad som händer bakom stängda dörrar.
2. Ingen tillit: Barnet lär sig tidigt att inte lita på sina föräldrar. Föräldrarna är inte med helt psykiskt och fysiskt på grund av missbruksproblematiken och håller ofta inte det de lovar barnet.
3. Inga känslor: Barnet lär sig att hålla tillbaka sina känslor, de vågar inte blotta dem för omgivningen på grund av att de kanske då ”råkar” försäga sig om missbruksproblematiken i hemmet.

Att leva efter dessa regler som Karlsson och Öberg (2004) beskriver är inte lätt för barnen och det kan leda till att de tar till sig olika roller i livet, överlevnadsstrategier, för att underlätta vardagen för sig,

Familjeroller

Weschneider utvecklade en familjerollsidentifieringsteori som har blivit det grundläggande synsättet för forskning och kliniker som behandlar personer med bland annat missbruksproblematik. Weschneider satte då etiketter på fyra roller; hjälten, syndabocken, tapetblomman och maskoten (Veronie & Fruehstorfer, 2001). Enligt Devine och Braithwaite (1993) så innebär teorin att barnet intar en av rollerna för att skydda sig själv i den dysfunktionella vardagen som exempelvis ett alkoholmissbruk hos föräldern/föräldrarna kan ge. Rollerna gör det möjligt för barnet att överleva och minimalisera den personliga stressen de upplever i familjen:

Hjälten: Barnet som uppfyller hjälterollen inom en familj med exempelvis alkoholproblematik verkar kompetent och seriös, men känner sig ofta otillräcklig och fylld av skam. Det här barnet tar större ansvar än andra jämnåriga. Hjälten får bekräftelse genom feedback från andra genom sitt utförande av diverse åtaganden. Hjälten är generellt organiserad och syftar till att ta på sig kontroll och ansvar för situationer och för andra (Veronie & Fruehstorfer, 2001). Devine & Braithwaite (1993) menar att barnet tenderar att vara mer empatisk och villig att ta itu med smärta gällande andra än sig själv genom att vara omsorgsfull och stöttande.

Syndabocken: Familjens syndabock är barnet som normalt presenterar sig för andra med trotsigt beteende och attityder. Syndabocken är för föräldrarna en person som

de kan lägga skulden på för sin missbruksproblematik. Som familjens ”svarta får” får barnet ofta skulden för den negativa atmosfär som finns i hemmet. Genom att bryta sig från familjen, som tenderar att ske i tidig ålder för många av dessa barn, leder det ofta till antisociala, brottsliga och destruktiva beteenden (Veronie & Fruehstorfer, 2001).

Tapetblomman: Det här barnets beteende avslöjar en drivkraft att sysselsätta sig med att isolera sig från aktiviteter med familjen eller vännerna. Det här barnet utvecklar generellt inte en tillräckligt social färdighet, och tenderar att kompensera det genom att bilda ett levande och aktivt fantasiliv (Veronie & Fruehstorfer, 2001).

Maskoten (clownen): Maskoten är ett barn som förlitar sig på humor när han/hon står inför obehagliga känslor, tankar eller situationer. Maskotens funktion är att lätta på anspänningarna i familjen som upplever negativa följder på grund av föräldrarnas alkoholmissbruk. Maskoten är ett barn som blir starkt medveten om sin påverkan på andra människor och utvecklar en övertygelse om att det bästa sättet att överleva är att ge människor vad de vill ha och vad de behöver – till kostnaden av att maskoten själv inte utvecklar en medvetenhet om vad han/hon känner, vill ha eller behöver (Veronie & Fruehstorfer, 2001).

De här barnen lever ofta under svåra omständigheter och behöver få leva ut verkligheten på ett annat sätt. Barnen kan inte alltid ”gömma” sig bakom sin roll, utan sänder då ut olika varningssignaler som exempelvis aggressivitet, depression, ängslan och nervositet. Barnen kan ofta ”bryta” en roll, om barnen får den hjälp de så desperat behöver i den rådande situationen. Görs inte det så kan rollen finnas kvar även i vuxen ålder, vilket kan innebära att den vuxne lever i en fantasivärld som han/hon inte kan ta sig ur (Barnard & Mckeganey, 2004).

Definition av föräldraskap

Vi har valt att använda oss av Killéns definition av föräldraskap i vår studie och det är den definition som avses genom hela studien.

”Föräldraskap är en process där föräldrarna engagerar sig i barnet, ger det fysisk och känslomässig omsorg, näring och skydd. Det handlar om att tillfredsställa både de fysiska och känslomässiga behov som barnet har utifrån sin ålder och utvecklingsnivå. Det handlar om att skapa en miljö såväl i hemmet som i förskolan och skolan där barnen känner sig trygga och förstådda och blir tröstade när de är ledsna och upplever smärta, antingen denna smärta är psykisk eller fysisk” (Killén, 2002) s. 33.

Definition av bruk, missbruk och beroende

Vi har uteslutande valt att använda oss av begreppet missbruk i vår studie för att underlätta för intervjupersonerna samt för läsarna. Att skilja på bruk, missbruk och beroende skulle även för oss ha försvårat vårt arbete med studien, eftersom att gränserna är hårfina.

Bruk

Innebär att konsumera något med måtta.

Missbruk

1. Upprepad användning av alkohol eller narkotika som leder till misslyckande att fullgöra sina skyldigheter på arbetet, i skolan eller i hemmet.
2. Upprepad användning av alkohol eller narkotika i riskfyllda situationer, exempelvis vid bilkörning eller i arbetslivet.
3. Upprepade kontakter med rättsväsendet till följd av missbruket.
4. Fortsatt användning trots återkommande problem.

Beroende

1. Behov av allt större dos för att uppnå ruseffekt.
2. Abstinensbesvär när bruket upphör.
3. Intag av större mängd eller intag under längre tid än vad som avsågs.
4. Varaktig önskan, eller misslyckade försök, att minska intaget.
5. Betydande del av livet ägnas åt att skaffa, konsumera och hämta sig från bruket av alkohol eller narkotika.
6. Viktiga sociala, yrkesmässiga eller fritidsmässiga aktiviteter försummas.
7. Fortsatt användning trots kroppsliga eller psykiska skador.

*kriterierna är hämtade ur Socialstyrelsen. (2007b), nationella riktlinjer för missbruks och beroendevård DSM IV s.37, samt Agerberg (2008), Kidnappad hjärna s. 37.

Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att beskriva hur professionella upplever att familjer påverkas när en eller båda föräldrarna har någon form av missbruksproblematik.

- Vad är professionellas erfarenheter av ett bra föräldraskap?
- Vilka är professionellas upplevelser av familjer med missbruksproblematik?
- Vad är professionellas upplevelse av hur en förälder med missbruksproblematik ser på sitt föräldraskap?

METOD

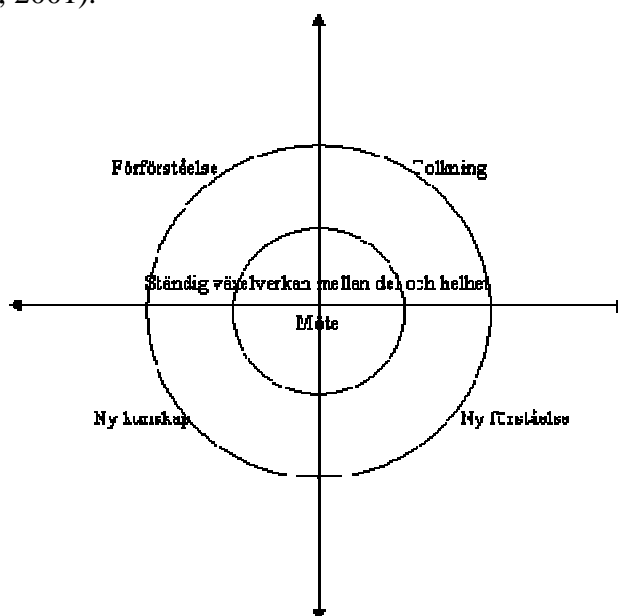
Metodologiska utgångspunkter

I det här kapitlet kommer vi att beskriva den metodologi som studien utgår ifrån, och som grundar sig i hermeneutiska forskningstraditionen. Vi beskriver hur vi har gått tillväga för att samla in, analyserat samt hur vi har tolkat våra kvalitativa data.

Hermeneutisk tradition

Det hermeneutiska synsättet kom till stånd under medeltiden genom tolkning av bibeln. Människorna ansåg att genom tolkning så kunde man gå djupare in i den text som stod i bibeln och på så vis få förståelse. En hermeneutiker är inte intresserad av hur vår värld är, utan hur vi som människor tolkar den (Patel & Davidsson, 2003).

Enligt Kvale (2001) utgår en forskare utifrån sin egen förförståelse (kunskap) och när det kommer till den hermeneutiska traditionen så kan forskaren inte ignorera något som han/hon redan har kunskap om. Det här leder i sin tur till att forskaren får stöd för att kunna tolka det som undersöks och syftet med den här hermeneutiska tolkningen är att få sig en godtagbar och förenad förståelse (Kvale, 2001). Det som forskaren tolkar kan sättas in i samband med den hermeneutiska cirkeln. Den här processen innebär en ständig pendling mellan att tolka helhet och delar och forskaren får då en mer djupgående förståelse över hur fenomenet ter sig. Förståelsen förnyas om och om igen och då den har bildat rimliga mönster som inte motsäger varandra så kan tolkningen ha nått sitt mål (Kvale, 2001).

**Den hermeneutiska cirkeln enligt Kvale (Kvale, 2001, s. 50. (Egen bearbetning).*

Kvalitativ metod

I den hermeneutiska forskningen och dess kvalitativa metod så finns det en vilja att se eller uttrycka händelser i de handlingar, normer och värden som då studeras utav forskaren (Bryman, 1997). När en forskare väljer att gå den kvalitativa vägen vid en undersökning så är han/hon mer intresserad av att känna igen, ta del av orden som uttrycks, närheten till det ämne som undersöks samt subjektet och dess sociala värld (Bryman, 2002). Bryman får stöd av Kvale (2001) som också anser att den kvalitativa metoden är ämnad till att känna igen ett ämnes delar. Den kvalitativa metodens tillvägagångssätt fokuserar även på att vara tolkningsinriktat, det här innebär att människans förståelse av den sociala verkligheten tolkas av dem som lever i den. Då en

forskare ska kunna ta del av en fullständig kvalitativ studie så finns det enligt Bryman (2002) sex steg som en han/hon bör följa:

1. Generella frågeställningar (forskningsfrågor)
2. Val av relevanta platser och undersökningspersoner
3. Insamling av relevant data
4. Tolkning av data
5. Begreppsligt och teoretiskt arbete.
 - a) Specificering av frågeställningar
 - b) Insamling av ytterligare data
6. Att skriva forskningsrapporten (Bryman, 2002)

Vi har inom den hermeneutiska traditionen och dess kvalitativa metod också valt att använda oss av kvalitativ innehållsanalys med en induktiv ansats. Detta innebär att vi går in neutralt och analyserar texter (så som bandade intervjuer) som grundas på människors berättelser om upplevda ting (Graneheim Hällgren & Lundman, 2008).

Datainsamling och analysmetod

Kvalitativ metod

Vid insamlingen av kvalitativa data har intervjun en särskild styrka, och den innebär enligt Kvale (2001) att en forskare kan nå på djupet och få olika uppfattningar om en företeelse eller ett fenomen från flera personer.

För att få fram den information forskaren är ute efter menar Kvale att en forskningsintervju ska vara ett samtal mellan två parter, men inte ett samtal mellan två parter på samma nivå, utan det är viktigt att det är forskaren som har kontroll på sin egen intervju för att inte situationen ska leda åt fel håll. Oftast upprättas en intervjuguide (bilaga III) innehållande frågor och teman som täcker det forskaren vill veta och utöver innehållet i intervjuguiden är det även möjligt för forskaren att under intervjuns gång ställa följdfrågor till intervjupersonen om så önskas (Kvale, 2001). Det här är då en *semistrukturerad intervju* som forskaren använder sig av, vilket innebär att forskaren från början har ett visst antal frågor han eller hon vill ställa till intervjupersonen. Forskaren har även under intervjuns gång möjlighet att ställa följdfrågor om så krävs för ett fylligare svar, det vill säga få en ökad förståelse av informationspersonens svar (Bryman, 2002).

Att utföra en intervju som datainsamlingsmetod är vanligt förekommande inom den kvalitativa forskningen på grund av sin öppenhet (Kvale, 2001). Vilket är viktigt för att kunna gå på djupet hos intervjupersonerna samt ge dem utrymme att fundera och känna efter. På grund av öppenheten menar dock Kvale att det krävs att forskaren är professionell, väl förberedd och erhåller den kunskap som krävs, både när det gäller ämnet och intervjuformen.

Vi är intresserade av att få reda på vilka erfarenheter professionella har av hur missbruk påverkar föräldraskapet. Därför har vi valt att göra intervjuer, syftet är att få fram intervjupersonernas erfarenheter kring ämnet och vi anser att det sker bäst genom intervjuer.

Kvalitativ innehållsanalys

Innehållsanalys är enligt Bryman (2002) en analys som kan användas när en forskare erhållit ostrukturerad information, som vid en ostrukturerad eller semistrukturerad intervju.

När en forskare ska användas sig av innehållsanalys så kan han eller hon välja mellan två spår:

- *Manifest innehållsanalys*: vilket innebär att forskaren ser vad texten handlar om och inget annat, det som står skrivet är det som är svaret.
- *Latent innehållsanalys*: innebär att forskaren går bakom det skrivna ordet, forskaren tolkar innehållet för att se om det finns ett djupare bakomliggande svar (Bryman, 2002).

När vi ska bearbeta vår text har vi valt att göra det utifrån den process som Graneheim Hällgren och Lundman (2004) beskriver:

- Den text som forskaren, genom transkribering fått, läses igenom ett flertal gånger för att forskaren ska få en stark bild av helheten i texten.
- Forskaren plockar sedan ut den text som anses relevant för studiens syfte, frågeställningar. Dessa i sin tur kallas meningsbärande enheter.
- Enheterna i sin tur förvandlas (kondenseras) till kortare texter, men det är viktigt att behålla innehållet och inte "kasta" bort något.
- De nerkortade meningarna kodas och grupperas för att visa på vad som är det centrala i intervjun (det manifesta innehållet)
- Därefter formuleras teman, det latent innehåll kommer nu fram i texterna när forskaren ser bakom det skrivna ordet och tolkar vad som har skrivits.

Studiens trovärdighet

Enligt Bryman (2002) består den kvalitativa forskningens *trovärdighet* av fyra kriterier

1. Tillförlitlighet: Ett resultat kan endast vara tillförlitligt om den forskning som utförts har utförts efter de regler som finns och om intervjupersonerna har fått ta del av sitt eget bidrag till studien.
2. Överförbarhet: Innebär att studien ska vara så utförligt gjord att det ska gå att bedöma om det finns någon möjlighet att studien kan överföras på andra människor i andra miljöer.

3. Pålitlighet: Forskningsprocessens alla faser ska kritisk granskas av andra och en bedömning av hela processen görs för att se om rätt val, som påverkat resultatet, har gjorts. Bland annat granskas om valet av undersökningspersoner och analysmetoder har varit korrekta.
4. Möjligheten att styrka och konfirmera: I det här läget så ska forskaren vara säker på att han genom hela studien har lagt sina egna värderingar och egen kunskap åt sidan.

Vi anser att vår studie kommer att vara tillförlitlig då vi ämnar följa de regler som finns för kvalitativ forskning och deltagarna i studien kommer att få ta del av det material som har legat till grund för resultatet. På grund av kursens upplägg med mellanseminarium och opponering samt genom att vi grundligt har redogjort för hur vi har gått till väga under studiens gång bidrar det till att öka insynen och pålitligheten. Det gör även att andra forskare har möjlighet att göra en studie på samma sätt som oss och på så sätt se om den är överförbar på andra personer än de som vi intervjuade.

För en forskare är det svårt att vara helt objektiv, att lämna sin förförståelse och kunskap bakom sig i en kvalitativ forskning är svårt. Det är viktigt att vara påläst, ha kunskap kring det livsområde/livsvärld som ska undersökas, och så även för oss. Vi är fullt medvetna om att vi inte går in i studien med objektiva ögon. Dock måste vi sträva efter att i så stor utsträckning som möjligt vara öppna för hela resultatet och allt som kommer fram, inte bara det som bekräftar vår förförståelse.

Etiska ställningstaganden

Vetenskapsrådet (2002) har utvecklat forskningsetiska principer som är till för att vägleda såväl forskare som etikkommittén gällande olika forskningsprojekt. Dessa principer delas in i fyra huvudgrupper:

- Informationskravet: Det är i det här läget som forskaren är skyldig att informera deltagarna om syftet med studien och på vilket sätt forskaren hade tänkt genomföra insamlingen av data. Deltagarna ska även informeras om vilken deras roll är i studien, de villkor som gäller för dem, att det är frivilligt att delta och att de kan avbryta sin medverkan när de så önskar.
- Samtyckeskravet: Det innebär att forskaren ska inhämta deltagarnas samtycke. Deltagarna ska alltså själva få tacka ja eller nej till att delta i studien. Deltagarna ska även vara medvetna om att om de vill avbryta sin medverkan under studiens gång ska det inte få några negativa följder för dem.
- Konfidentialitetskravet: Det innebär att ingen utomstående ska ha möjlighet att kunna identifiera deltagarna i studien och att alla data som samlats in ska förvaras på ett sätt så ingen utomstående/obehörig kommer åt den.
- Nyttjandekravet: Det innebär att den information som forskaren samlar in får endast användas till det den är avsedd för. En forskare får inte använda informationen som insamlats till privat bruk.

Det är väldigt viktigt att följa de etiska principerna när det gäller forskning och framförallt då inom den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen, eftersom forskaren jobbar nära det fenomen som undersöks. Vår studie kommer att vara offentlig efter ett godkännande av examinatorn och då är det ytterst viktigt att vi som forskare inte har missbrukat vår ställning som forskare, utan följt de etiska principerna under tidens gång. Kraven har även varit viktiga för oss i utformning av bland annat intervjuguiden, det för att våra frågeställningar inte ska uppfattas stötande för intervjupersonerna. De etiska kraven har även varit viktiga i förberedelserna av insamling av data och i genomförandet av studien. Vi kommer under planering och genomförande visa på hur vi har tänkt och hur vi har använt oss av dessa fyra etiska principer under studiens gång

Planering och genomförande

Förberedelser

För att kunna få svar på vårt syfte kontaktade vi inför vår uppsats tre verksamheter som vi trodde kunde svara på vårt syfte, nämligen att belysa de professionellas erfarenheter av hur missbruk påverkar föräldraskapet. Vi valde då att kontakta verksamheter som arbetar med föräldrar och deras barn. Den första kontakten med verksamheterna gjordes i form av ett e-post eller telefonkontakt för att få ett samtycke (samtyckeskravet). Det för att vi skulle få tillstånd att intervjua personal inom dessa verksamheter. Vi bifogade även ett påskrivet missiv och en förfrågan om deltagande till de berörda intervjupersonerna för att säkerställa att de var väl informerade (informationskravet) innan vi kom för att intervjua dem (bilaga I och II).

Urval

När ett urval ska göras är det viktigt att forskaren inte bara väljer ut vem han eller hon ska intervjua utan också i vilken miljö intervjun sker för att på så sätt få en helhetsbild i forskningssammanhanget (Ryen, 2004).

De verksamheter vi valt att besöka har alla en sak gemensamt, de arbetar med familjebehandling, och då med barn och föräldrar som har ett litet eller stort behov av stöd och hjälp för att kunna leva och anpassa sig tillsammans som en familj. De familjer som skrivs in har ofta ett flertal misslyckanden bakom sig då exempelvis Socialtjänstens tidigare insatser inte har räckt till. Det beslut som då tagits är att det har behövts något mer, då en ytterligare insats för att familjerna ska komma på fötter igen. Verksamheternas insatser är grundade på uppdrag från familjernas socialsekreterare, socialnämnden och vad personalen har ansett att familjerna behöver hjälp med. Det är upp till verksamheterna, att på sitt sätt, hjälpa dessa familjer. Dessa verksamheter fokuserar på barnen, att barnen står i centrum och det är personalens uppgift att stödja föräldrarna på alla sätt de kan, för att de ska kunna ta hand om sina barn på ett lämpligt sätt.

De professionella möter dessa föräldrar ur olika infallsvinklar för att göra alla föräldrar uppmärksammade på just *sitt* föräldraskap. Verksamheterna jobbar med människor som

vill få ordning på sitt liv och sitt föräldraskap. De vill växa sig trygga i sig själva, men något ännu viktigare, nämligen att växa inför sina barn.

När vi skulle boka våra intervjuer gjorde vi alltså ett *strategiskt urval*. Det innebär att forskaren själv väljer ut de verksamheter som ska ingå i studien, med hänsyn till vilket arbete personen har. I vårt fall valde vi ut verksamhet, men verksamhetscheferna valde ut de personer som de ansåg skulle kunna svara på vårt syfte.

Vi valde även ut verksamheter som låg inom Kronobergs län, på grund av den pågående studiens tidsbegränsning samt tillgänglighet på verksamheter.

Insamling

Vi gjorde under studiens gång fem semistrukturerade intervjuer, varav två av intervjupersonerna valde att genomföra intervjun tillsammans, vilket gjorde att vi räknade den intervjun som en intervju med två intervjupersoner.

Datainsamlingen skedde på deltagarnas arbetsplatser och efter intervjupersonernas godkännande så spelades de in på band, samtidigt som vi antecknade för att kunna komplettera den inspelade intervjun. Innan vi började spela in berättade vi för deltagarna att det är endast vi som kommer att lyssna på deras bandade berättelser och efter genomgång av banden så kommer intervjun att raderas. Här tog vi hänsyn till nyttjandekravet, då vi var noga med att datan endast skulle användas till det den var avsedd för och inget annat.

De intervjuer som utfördes varade mellan 30 minuter och en timme.

Intervjuerna har även varit konfidentiella (konfidentialitetskravet) och det innebär att inga utomstående har haft möjlighet att lyssna på banden och vi har förvarat datan så att endast vi forskare har kommit åt det. Vi har även varit noga med att alla data som kan kopplas till deltagarna har anonymiserats.

Analysmetod

Efter att vi genomfört de intervjuerna som vi bokat så började vi att bearbeta de inspelade intervjuerna till textmassa, transkribera, vilket innebar att vi grundligt skrev ner dem i ett textdokument. Vi följde sedan Graneheim Hällgren och Lundmans (2004) process om latent innehållsanalys, vilket innebar att vi noggrant läste igenom texterna var och en för sig ett flertal gånger för att finna meningsbärande enheter. Latent innehållsanalys innebär också att bakom en människas mening finns det oftast något mer än bara det som intervjupersonerna uttrycker och det var det som vi var ute efter. Därefter sammanförde vi tillsammans det vi funnit på var sitt håll under tre teman som vi haft med oss under studiens gång: *vad kännetecknar ett bra föräldraskap, missbrukets effekter på föräldraskapet samt föräldrarnas bild av sig själva som föräldrar*. Ur dessa teman kodade och grupperade (kategoriserade) vi det centrala i texten, som vi sedan tolkade för att finna analysenheter användbara för vårt resultat.

RESULTAT

Resultatredovisning

Resultatet redovisas i löpande text utifrån de teman och kategorier som framkom vid analysen.

Presentation av intervjupersonerna

Två män och tre kvinnor intervjuades för studien, de arbetade alla inom verksamheter i Kronobergs län, samt arbetade med familjer i kris. Deltagarna hade alla gått olika utbildningar på universitet respektive högskola. Allt från lärarutbildning, familjeterapi steg I till programmet pedagogik med inriktning mot ungdoms- och missbrukarvård (IKM). De hade även olika yrkesroller med sig i bagaget så som exempelvis socionom, beteendevetare, förskollärare. De olika yrkesrollerna såg deltagarna som en stor fördel. Att arbeta i mixad grupp och att lära sig tolka samt utvecklas tillsammans som arbetsgrupp. Deltagarna hade arbetat inom verksamheterna mellan två till tio år vid intervjutillfällena.

De professionellas syn på bra föräldraskap

Samtliga intervjupersoner ansåg att ett bra föräldraskap innehåller många olika bitar, att man inte bara kan trycka på *en* sak. Bland det viktigaste som intervjupersonerna tog upp var att man ska **älska** sitt barn, **vara där** för barnet och att vara **en god förebild** som förälder samt **se** sitt barn. Enligt en av intervjupersonerna så det är A och O att ge sitt barn stöd och hjälpa till med barnets behov. Exempelvis ge det mat och trygghet, omsorg och tanke, skydd samt att ta det ansvar som behövs.

Jag brukar göra en jämförelse och jag brukar tänka så här: människor har idag ofta tappat det här naturliga till barnen och om man tittar på en hund eller katt, om kattungen försvinner ut så hämtar mamman den och för kattungen tillbaka till den rätta stigen, medan vi människor förlitar oss på att samhället och skolan tar hand om min unge istället. Det är viktigt som förälder att våga ta ett ansvar.

Vidare menar intervjupersonerna att det är viktigt att föräldrarna är **konsekventa och förklarande** för att barnet ska känna trygghet. Det innebär att följa och förklara de regler och den struktur som familjen har i vardagen.

En intervjuperson menar att:

Bra föräldraskap är att se sitt barn och förstå dess behov och vad man behöver för att fostra ett barn. Det är jättesvårt att säga vad bra föräldraskap är för barn är ju så individuella också, men det är viktigt att man finns där för sitt barn och är lyhörd och ställer upp. Inte att man ställer upp fullt ut utan att man har principer och regler och håller på det. Inte backar utan står fast vid det som man en gång har sagt.

Som sagt anser intervjupersonerna att det finns många olika bitar i vad som är ett bra föräldraskap, men som intervjupersonerna påpekade var att det är viktigt att föräldrar ger sitt barn trygghet samt att det finns **regler och struktur** i hemmet för att barnet ska må bra. Genom att älska sitt barn samt att **ge det ömhet** och ta sin tid som förälder så menar intervjupersonerna på att alla de innan nämnda delarna måste vara ”good enough” för att det ska kunna räknas som ett bra föräldraskap.

Det sociala arvet

Att vara en förälder och ha ett missbruk hör ihop med vad man har för identitet och socialt beteende anser en av intervjupersonerna. Det här kopplas ihop till ett bra föräldraskap och vissa föräldrar har med sig väldigt dåliga erfarenheter från barnsben.

Det finns ju andra sociala problem då de själva har levt i misär och det blir likadant för deras barn.

Intervjupersonerna nämner att det är viktigt som professionell att vara en god förebild i sitt arbete med familjerna. En av intervjupersonerna anser att då det kommer till att sätta gränser och vad som exempelvis är normalt att prata med en tvååring om kan nog vara svårt för en förälder som inte haft en bra förebild som liten. Det är då de personer som arbetar inom den sociala sektorn får gå in som en riktig rollfigur, lite som en ledstjärna och sätta stopp då föräldern exempelvis talar med sitt barn på ett olämpligt sätt. Intervjupersonen anser även att vissa saker behöver föräldern inte diskutera med sitt barn eftersom att det är viktigt att sätta gränser och visa vem som bestämmer i ett föräldraskap. Det finns även de föräldrar som slutligen kan klara sig bra i livet och som sedan för över det till sina barn.

Det finns de som är ljuvliga och underbara föräldrar, om de bara är närvarande! Sen finns det föräldrar där missbruket tar över och då tappar de ju barnen och då är det tyvärr missbruket som är viktigast. Det handlar ju hela tiden om att försöka få tillbaka dem. Har man inte fått det där goda med sig ifrån sin barndom och om man inte har någon förebild så är det svårt, då gäller det ju att vi som personal får bli förebilder.

En av intervjupersonerna påpekar att en del föräldrar med missbruksproblematik har enorma resurser bara de kommit ifrån drogerna. Föräldrarna kan ha fått med sig något gott från sin barndom av någon som har ”sett” dem då de själva har varit små. Det kan exempelvis vara en mormor eller en fritidsledare som har funnits där då det har varit jobbigt. En annan av intervjupersonerna menar att det även finns en del föräldrar som är helt tomma inombords och då gäller det som personal att fylla på föräldrarnas resurser. I ett sådant läge så kan det underlätta att vara en familj bestående både av en mamma och en pappa då pappan kanske har med sig en betydelsefull bit från sitt sociala arv och mamman har fått med sig något annat. Intervjupersonen menar att man då kan knyta ihop säcken och ge sina barn något vettigt.

Missbrukets effekter på föräldraskapet

Samhällets syn på föräldrar med missbruksproblematik

Hur samhället och det sociala samspelet påverkar föräldrar med missbruksproblematik och deras föräldraskap är enligt intervjupersonerna värt att ta upp. Intervjupersonerna menar att en del föräldrar tycker att de har blivit nedtryckta redan innan de kommer till verksamheterna, av socialtjänsten och övriga samhället. De är bittra och har fått en negativ inställning till vad samhället kan göra för dem och har på grund av det fått väldigt dåligt självförtroende som föräldrar. Enligt en intervjuperson så är det viktigt att man lyssnar och förstår de här föräldrarna, hur de känner och tänker, samt att man inte tittar ned på dem. Det kan vara så att både mamman och pappan tycker att det är jobbigt att gå ner till lekparken med barnen. Eftersom de är oroliga för att möta och inleda en diskussion med en ”normal” förälder som inte har samma problematik som dem. Enligt intervjupersonen så kan föräldrarna vara rädda för att bli sedda som missbrukare. Föräldrarna får föra en enorm kamp för att våga ta steget fullt ut gällande att visa sitt sanna jag och få känna att deras egenskaper duger och räcker till:

De har tappat hela den här sociala kompetensen och någonstans bygger de upp den själva.

Det som intervjupersonerna noga beskrev var att en mamma med missbruksproblematik döms ut hårdare än en pappa av samhället gällande sitt föräldraskap. En intervjuperson beskriver att det kan ses på ett sådant sätt att det inte är okej att en mamma har exempelvis problem med alkohol då hon ska ta hand om sina barn. Medan det för en pappa är (som har samma problematik) helt ”okej” att han exempelvis ”super till” det en helg utan att någon i hans närhet kommenterar detta och tycker att han är en dålig förälder:

Någonstans så döms alltid mamman hårdare. Alltså en mamma är alltid rädd för att söka hjälp för att hon är rädd för att bli av med barnen. En pappa kan leva jävel för man tror någonstans att mamman håller familjen uppe och man lägger aldrig riktigt det ansvaret på pappan, tyvärr. Så därför så åker många kvinnor mycket längre ner innan de får hjälp. Det här för att de vill vara så duktiga, de vill ju vara den där fina mamman och det är ju så svårt.

Enligt en av intervjupersonerna kan det vara svårt för föräldrarna att hantera och återuppta kontakter i sitt gamla nätverk då de ofta har tappat kontakt med exempelvis vänner och familj. Många gånger har kanske missbruket och de själva varit orsaken till det, men det finns tillfällen då det beror på föräldrarnas vänner och familjer. Det här kan bero på att deras vänner och familjer kanske inte godkänner deras val av livsstil och bryter då kontakten. De professionella anser även att om föräldrarna inte får den hjälp som de är berättigad till eller om de blir illa bemötta av samhället så utgör det ett hinder för dem att kunna bryta den roll och det mönster som de och barnen lever efter.

Brister i föräldraskapet

Inom verksamheterna upplever personalen att många föräldrar med missbruksproblematik har stora brister i sitt föräldraskap. Intervjupersonerna anser att det är vanligt att föräldrarna brister i den mest grundläggande omvårdnaden av sina barn som huvudsakligen innefattar hygien, att klä sig, att få mat samt att känna trygghet. Att det saknas brist på trygghet och skydd är också något som intervjupersonerna poängterar och att saknaden av de bitarna kan ge konsekvenser. Som att barnen till exempel kan bli utnyttjade på olika sätt, antingen i eller utanför hemmet.

Människor som kommer in här kan ha tappat att få iväg barnen till skolan, ordning och struktur, laga mat, att se till att man sätter upp tider. Alltså det här är helt vanliga saker. Vi kanske tycker, herre gud kan man tappa sånt, men det kan man när man mår dåligt. Det handlar mycket om att komma tillbaka till verkligheten.

Det kan leda till att man blir misshandlad eller sexuellt utnyttjad hemma i värsta fall för man har inget skydd. Barnen har ingen som skyddar en mot farliga saker, de springer vind för våg.

En av intervjupersonerna beskriver att de noterar om mamman eller pappan reagerar på om barnet skriker eller om inte barnen har fått mat. De ser även om mamman eller pappan själva tar initiativet till att ge sina barn mat eller om de som personal får kliva in och påpeka vad barnet har behov av. Enligt intervjupersonerna så är bristande av omhändertagande alltså vanligt hos många föräldrar med missbruksproblematik, men man vill även påpeka att det inte är alla som brister i omhändertagandet.

Oftast blir det ju en typ av misär för barnet. Allting fallerar hemma. Man kanske vill få hjälp med att få mat eller att ha rena kläder på sig, sköta hygien, läxläsning, skolan, sociala kontakter fallerar, man kanske inte har något stort nätverk för att dem man har kanske är också missbrukare. Att det alltså inte finns stabilitet och trygghet i ens liv.

Det noteras även inom verksamheterna att bristen på struktur och regler saknas hos dessa föräldrar. En av intervjupersonerna menar att det är vanligt att föräldrarna tar dagen som den kommer, det finns inga tider att passa eller ställen att besöka. Många föräldrar sover länge på morgonen vilket i sin tur kan innebära att de hoppar över frukosten. Det här kan leda till att barnen inte heller får något att äta den morgonen eller får ordna sin egen frukost, oavsett ålder. Enligt en av intervjupersonerna så kan bristen på struktur och regler även leda till att barnen inte kommer iväg till sin förskola eller skola.

Känslomässiga brister

Intervjupersonerna har noterat att många av föräldrarna har stora problem med att visa sina känslor för omgivningen och sina barn. De anser att föräldrarna är väldigt fästa vid sina barn, men ändå har föräldrarna svårt att visa den värme som finns hos dem och som de vill dela med sig av. En intervjuperson påpekar att bristen på känslor innebär många gånger att föräldrarna inte kan se något positivt hos sina barn. De ser dem som något jobbigt, ett hinder för föräldrarna i det vardagliga.

Föräldrarna blir ofta avskärmade och egocentriska i sitt tänkande. Intervjupersonerna påpekar dock att det beror lite på vad föräldrarna har missbrukat. En intervjuperson menar att speciellt heroinister är väldigt avstängda känslomässigt och det är svårt att jobba med deras känslor. Intervjupersonen säger också att det inte är så med alla föräldrar som går på heroin, men överlag är det så. Två av intervjupersonerna har upplevt att det ofta inte spelar någon roll hur mycket föräldrarna försöker jobba med barnen och sina känslor.

Föräldrarna är ofta så upptagna med sina egna känslor och det kan leda till att barnen kommer i andra hand många gånger.

En anledning till att föräldrarna har problem med att visa sina känslor tror intervjupersonerna, beror på att föräldrarna är vana vid att sätta sig själva i centrum. Speciellt då de har tagit sig ur eller är på väg ut ur ett missbruk. Föräldrarna blir egocentriska och inser inte när de får barn att barnens behov går före deras, att deras intressen kommer i andra hand. En av intervjupersonerna upplevde att det ofta blev värre i en parrelation där båda föräldrarna hade tagit sig ur ett missbruk. Då kom avundsjukan gentemot den andra föräldern fram exempelvis genom att den ena föräldern får mer tid för sig själv och den andra är tvungen att ta hand om barnen. Föräldrarna blir så upptagna av sig själva att det blir en kamp om vem som ska göra vad i familjen.

*Där sätter föräldrarna sig själv väldigt i centrum för att klara sig, komma ur ett missbruk och det är alldeles rätt, de ska göra de. Det är deras möjlighet att klara sig. Men det blir väldigt mycket **jag** och när dessa människor får barn sedan då är det väldigt svårt att få dem att börja tänka på barnen.*

Föräldrarna stänger av känslorna för att inte visa sin svaga sida, för att inte visa att det finns ett problem. En intervjuperson menar att föräldrar med missbruksproblematik kan vara väldigt anpassningsbara och de vet ofta vad de ska säga vid vilka tillfällen, även om det innebär att ljuga för att verkligheten inte ska lysa igenom. Två av intervjupersonerna påpekade att det är väldigt svårt att få grepp om föräldrarnas känslor, att de ofta stänger av och blir kalla.

Styrkor i föräldraskapet

Många gånger talas det för lite om föräldrar med missbruksproblematik och deras styrkor i samma mening. Intervjupersonerna påpekar att de inte tror att det finns några föräldrar som medvetet vill skada sina barn. Föräldrarnas verklighet blir förvrängd på något sätt och innerst inne så vill de sina barn väl. Föräldrarna vet att de inte räcker till och är ibland inte helt medvetna om hur man gör för att ta hand om sitt barn. Det här kan leda till att de då inte alltid vet vad som är felet.

En av intervjupersonerna menar att en del föräldrar har stora resurser bara de kommer ifrån drogerna. En annan av de professionella anser att det är en styrka att våga ta steget fullt ut genom att föräldrarna vågar visa upp sina fel och brister för en annan människa. Det kan leda till att de börjar tänka positivt kring sitt föräldraskap då de exempelvis klarar av att ta hand om sina barn på ett bra sätt. En tredje av intervjupersonerna menar

att om föräldrarna får den hjälp som behövs med att mogna till, se sina egna brister och kunna förändra sig själva så är de en bra bit på väg till att förbättra sig i sitt föräldraskap. Ofta sker det efter att föräldrarna har landat och känner sig trygga samt att de har blivit väl behandlade av omgivningen. Föräldrar med missbruksproblematik förändras ganska fort i samvaro med människor som vill dem väl och de lyssnar och tar till sig de råd som ges kring föräldraskapet.

Det är även en styrka att man söker hjälp tycker jag.

Familjens roller och regler

Enligt intervjupersonerna så finns det olika roller och regler som tillämpas i en familj där missbruksproblematik finns. Särskilt barn i denna typ av familjer har en lojalitet mot sina föräldrar. Barnen skyddar föräldrarna i vad en av intervjupersonerna kallar ett slutet system som gör det svårt för exempelvis den sociala sektorn att ”komma in” i familjen. Det kan leda till att det kan bli svårt att få bukt på hur man ska kunna reda ut de problem som råder.

Det finns ju barn och föräldrar som kan mörka jättelänge och man kommer inte åt vad som är problemet. Vad är det som är det stora. Man ser det runtomkring, men man kommer inte åt den här lilla för att man skyddar varandra, man vill inte släppa in någon i sitt liv och det är inte bra det.

Intervjupersonerna menar att barnen är vana att inta en roll och leva efter de regler som råder för att klara vardagen. En av intervjupersonerna påpekar att även om barnen mår väldigt dåligt, då de exempelvis visar upp ett mycket utåtagerande sätt och är mycket oroliga, så är de väldigt solidariska gentemot sina föräldrar och vill inte utelämnas dem. Tre av intervjupersonerna anser att även om barnen är väldigt små så har det en känsla av hur det ska bete sig i olika situationer runt sin mamma eller pappa. De är noga med att hela tiden vara nära dem ifall de måste rycka in och försvara någon av dem.

Det är inte många barn som vill utelämnas sina föräldrar, de är rädda för att mista dem. Det kvittar nästa hur dåligt ett barn har det med sin förälder så är de lojala och älskar sina föräldrar över allt annat. Föräldrarna är den enda tryggheten de har.

Då man skyddar varandra som familj så kan det här leda till att man som sagt inte vill ”släppa in” någon utomstående i sitt privata liv. Enligt en av intervjupersonerna så kan konsekvenserna då bli att man blir slutet som familj och det kan leda till att olika roller anpassas och intas på fel sätt. Med det menar intervjupersonen att de roller som barnen tar på sig inte är ”det normala” för ett barn.

”Om man är ensamstående mamma, man har ingen annan att anförtro sig åt, då blir det ofta att är det blir det äldsta barnet man anförtro sig åt. Så det barnet blir inte barn, utan det blir en liten väninna”

En av intervjupersonerna menar att barnet då kan bli som ett bollplank åt sina föräldrar. Intervjupersonen ger ett exempel om att en mamma då exempelvis kan föra ett opassande samtal med sitt barn, ett samtal som barnet inte ska behöva delta i. Det här på

grund av att barnet inte ens är gammalt nog att kunna ta hand om sig själv. Flera av intervjupersonerna nämnde att det förekommer allt som oftast en *omhändertagande* roll hos det äldsta barnet. En av intervjupersonerna poängterade att för det äldsta barnet så är det en tuff roll att handskas med i en familj där det inte finns några nära relationer som kan hjälpa det här barnets mamma. Det blir till en vana att exempelvis hjälpa sin mamma att kontrollera de saker och ting som egentligen är hennes roll att sköta. Det kan leda till att det här barnet inte får den uppväxt som det är berättigad till, exempelvis att kunna slappna av och leka på det sättet som andra barn gör. Intervjupersonerna menar även att de här barnen är vana vid sina föräldrar och hur illa de här barnen än blir behandlade och hur dåligt de än mår så uttrycker de sig rättvist gentemot sina föräldrar. De är rädda för att såra dem, särskilt om föräldrarna är separerade och inte bor tillsammans.

*Ofta så mår barnen väldigt dåligt, särskilt om de har separerats från en av sina föräldrar och inte längre har någon koll på vad som händer hemma. Särskilt speciellt för de barnen som vill ha stenkoll, som är lite **föräldrabarn** och det är många barn som är till sina föräldrar i en familj med missbruksproblematik.*

Barnen är vana vid sina föräldrar och de regler och roller som de intar. Intervjupersonerna upplever att barnen tror att det är normalt att leva och ha det så i sin familj och intervjupersonerna menar även att barnen tror att andra familjer lever på samma sätt som dem. De professionella anser även att barnen inte vet någonting annat efter att ha växt upp i den här miljön tills samhällets normer och värderingar uppenbarar sig

Barnens reaktioner

Intervjupersonerna menar att barn som lever med föräldrar med någon form av missbruksproblematik beter sig på många olika sätt. Det finns arga barn, det finns ledsna barn, det finns barn som är inåtvända, utåtagerande och som skadar sig själva på olika sätt. Det finns barn som gör allt från att parera och vara tystlåtna till att vara högljudda eller spelar extra pajas. En av intervjupersonerna har märkt att när barnen är små så är de väldigt passiva, de visar en otrygg känsla i närheten av sina föräldrar. Trots att barnen är små så vet de inte hur de ska bete sig eller agera när de exempelvis befinner sig i samma rum som mamma eller pappa.

En av intervjupersonerna beskriver det så här:

Mindre barn, de är ju väldigt passiva och när det är färskt missbruk så är de avstängda och lite passiviserade, otrygga och kan inte få någon lugn och ro.

Det är när barnen blir lite äldre och kan uttrycka sina känslor mer som de kan bli väldigt stökiga. En intervjuperson menar att de får svårt att leka med andra barn och umgås som barn ska göra med varandra. Barnen är inte vana vid regler och att det ska vara på ett visst sätt, utan det ska vara på deras villkor annars spårar det ur. Två av intervjupersonerna påpekar att det ofta även märks i skolan då lärarna ser att barnen inte

mår bra. Barnen kan exempelvis ha koncentrationssvårigheter, de vill gå hem till mamma och pappa och har svårt att ta till sig skolans regler.

Intervjupersonerna menade att det är viktigt att då ge stöttning och hjälp samt att rikta sig in på barnets behov, som alltid ska vara i centrum. En av de professionella anser att barnen är väldigt ängsliga, misstänksamma och har svårt att lita på någon och det här leder till att det tar tid att komma dem in på livet. En annan av de professionella beskriver det på så sätt att när de som personal väl har "vunnit" barnen så känner de att barnen litar på dem och ber så småningom om deras hjälp. Några av intervjupersonerna menar även att en tidig insats kan vara A och O för barnen. Att man som personal har chans att hjälpa hela familjen att komma på fötter igen eller som en av intervjupersonerna påpekade:

Missbruket tar även mycket av barnen och det är viktigt att föräldrar får hjälp i ett tidigt skede med sina barn. En förälder med en tvååring, kan du ta tag i, men kommer det in en pappa med en 15 åring är det lite försent, då har man inte satsat. Så fort barnen kommer upp i högstadiet är det svårt att få tag i dem och de föräldrar som inte har en föräldraförmåga.

Föräldrarnas bild av sig själva som föräldrar

Intervjupersonerna anser att när föräldrarna kommer till verksamheterna så har de många gånger inte reflekterat över sin roll som förälder, utan det är socialtjänsten som har "skickat" dit dem. En intervjuperson menar att när de väl gör det har de väldigt svårt att se hela sin roll, de ser inte sina egna brister och tycker att de fungerar bra med sina barn. Föräldrarna anser att de är kapabla till att ta hand om barnen på ett bra sätt, men efter hand som tiden går ser föräldrarna att barnen bör tas om hand på ett annat sätt. Det ideala jaget och det verkliga jaget skiljer sig åt, det är något som alla intervjupersoner påpekar. Intervjupersonerna anser att många gånger är ju orsaken att föräldrarna själva har problem från barndomsåren, levt i missgynnande förhållanden och sedan går det vidare till deras barn och deras föräldraskap. Det här gör så att föräldrarna har väldigt mycket att jobba med. Det har blivit så normaliserat för dem att de ser inte vad de gör för fel. En intervjuperson menar att föräldrarna har även lätt att skylla på andra, att allt som har hänt i rollen som förälder är andras fel.

Skuld och skam

Intervjupersonerna påpekar att när många föräldrar talar om sitt föräldraskap så finns där mycket skuld och skam hos dem. En intervjuperson anser att när föräldrarna har jobbat med sig själva och sin familj ett tag så växer en stark skamkänsla fram för vad de har gjort mot sina barn. Två av intervjupersonerna menar att det är vanligt att föräldrarna försöker kompensera detta ekonomiskt och deras barn får då det som de vill ha. Även om det här innebär att de får problem med ekonomin så är det mindre viktigt i det läget, utan det som då räknas är hur barnen känner för sina föräldrar. Två intervjupersoner anser att vissa föräldrar tror att pengar kompenserar det barnen har förlorat under missbruksperioderna.

På grund av att man som förälder har ett sånt jäkligt dåligt samvete så vill man hela tiden försöka kompensera det ekonomiskt.

Att hitta tillbaka till sin mamma eller papproll och att få en trygghet i att vara förälder är svårt och det är något som de professionella belyser. Föräldrarna skuldbelägger sig själva hårt för att de inte har givit sina barn den trygghet som de vet att barnen förtjänar. Intervjupersonerna menar att det är svårt för dem som personal att övertyga dessa föräldrar om att vara här och nu. Att få föräldrarna att förstå att om de bara kan låta bli drogerna och vara närvarande så är de tillräckligt goda föräldrar.

En av intervjupersonerna menar att:

Kan föräldrarna bara ge sina barn den närheten och gemenskapen som föll bort på grund av missbruket så blir barnen oerhört nöjda.

Intervjupersonerna menar på att en del föräldrar är ödmjuka och vill ha hjälp att komma tillbaka till livet för att barnen är deras allt. En intervjuperson påpekar att om föräldrarna ska kunna få en bild av sitt eget föräldraskap så är det viktigt att de sätter sig ned och samtalar med sina barn. Det här kan leda till en förändring i föräldrarnas tänkande då barnen exempelvis hör vad mamman säger och vice versa. Tillsammans går de igenom de problem som finns (om barnen är tillräckligt stora för det).

Två av intervjupersonerna anser att en del föräldrar som tyvärr inte har så mycket med sig och tycker att de är *good enough* i sitt föräldraskap. Som professionell så får man då driva en kamp genom att få föräldrarna att förstå att de kanske måste ändra sig lite för att deras barn ska må bra och för att barnens behov ska tillfredställas. Några av intervjupersonerna påpekade att en del föräldrar helt enkelt vägrar att samarbeta med olika aktörer (verksamheter). Det här på grund av att de är rädda för att deras barn ska bli omhändertagna om deras problematik är allt för stor. En intervjuperson menar att det givetvis inte ses som något positivt av föräldrarna, men intervjupersonen är noga med att påpeka att en del föräldrar också kan se det som en fördel för sina barn. Att någon annan tar hand om barnen när de som föräldrar har så pass stor problematik så att de inte har kraft och ork att engagera sig i sina barn.

DISKUSSION

Metoddiskussion

När det gäller val av vetenskapsteori och metod, hermeneutisk tradition och kvalitativ metod med latent innehållsanalys så anser vi att vi gjort rätt val för att uppfylla vårt syfte med studien. Det var viktigt för oss att få göra en kvalitativ intervju med personer istället för att utföra en studie med enkäter. Detta på grund av att en fråga med svarsalternativ inte hade givit oss den djupare förståelse som vi var ute efter, samt att erfarenheterna vi var ute efter inte skulle göra sig förstådda som siffror.

Vi upplevde att vi var bra pålästa innan intervjuerna och haft en bra kunskap inom ämnet. Så här i efterhand så trodde vi att vi visste hur verkligheten såg ut och det gjorde att vi möjligtvis förutsatte att det var på ett visst sätt när vår intervjuguide gjordes. Det

här var något som en av intervjupersonerna även påpekade efter en av våra intervjuers avslut, intervjupersonen frågade om vi visste på förhand vad vi skulle få ut av intervjuerna. Det gjorde att vi till en viss del lät vår förförståelse, förkunskap inom ämnet att styra oss. Detta fenomen kan nämnas vid namnet *Rosenthal-effekten*, vilket innebär att vi som intervjuare, utan att själva varit medvetna om det från början, styr våra intervjupersoner i rätt riktning. Våra egna förväntningar av intervjun har överförts till intervjupersonerna (Karlsson, 2001). Så här i efterhand så anser vi inte att styrningen av intervjuguiden påverkat vårt resultat negativt.

Under studiens gång hade vi tre teman som vi utgick från när vi transkriberade våra texter. Frågan är då, vad har det inneburit för oss att ha teman att gå efter när vi har gjort vår studie? Kan det vara så att vi missat teman under transkriberingen som kan ha varit viktiga för oss i vårt resultat? Absolut kan det vara så att vi mycket väl har missat att ställa relevanta frågor på grund de teman vi valt. Fast vi anser att temana i grund och botten har varit bra för att kunna avgränsa oss inom ämnet, annars hade det kunnat bli för svårt att smalna av vår studie.

Vi anser att det urval vi gjort, val av verksamheter har varit relevanta för vårt syfte. Det bokades fem intervjuer, var av två av intervjupersonerna valde att göra intervjun ihop. Att två av intervjupersonerna valde att sitta ihop kan ha påverkat vårt resultat på det sättet att vi gått miste om olika åsikter eftersom de svarade på våra frågor ihop och inte var för sig.

Vi har också kommit fram till att innan vi bokade våra intervjuer så borde vi ha tagit reda på mer om hur länge intervjupersonerna exempelvis hade arbetat inom verksamheterna samt om deras kunskap kring ämnet som vi undersökte, även om vi visste att de arbetade med just föräldraskap. Det här skapade en liten oro i oss på grund av att vi inte visste hur mycket kunskap de hade inom ämnet. Vi kände oss enbart säkra på en intervjuperson då vi fått vetskap om personens kunskap och kompetens. Det här gjorde att vi på något sätt kände oss mer bekväma och mer säkra på att vi kunde få svar på de frågor som vi skulle ställa. Vi har i alla fall genom de val vi gjort fått tillgång till lika, men ändå olika svar och genom de personer som vi har intervjuat fått en djupare förståelse gällande föräldraskapet hos en person med missbruksproblematik. Dock så tror vi att om vi hade gjort någon mer intervju med en verksamhet som arbetar enbart med en mamma eller pappa och barn kanske vi hade fått fler aspekter kring ämnet. Det eftersom vi tror att verksamheterna har en starkare fokus på relationen mellan förälder - barn på grund av att en förälder saknas.

Vi utgick från Graneheim Hällgrens och Lundmans (2004) innehållsanalys vid analysen av texterna och vi anser att det var ett bra val. De var tydliga med hur analysen skulle gå till och det underlättade för oss i vårt arbete. Att transkribera och skriva ut intervjuerna, samt analysera dem på varsitt håll samt sedan sammanställa allt tillsammans gjorde så att vi fick ut mycket relevant fakta till resultatet.

Gällande trovärdigheten i vår studie så anser vi att det är möjligt att kunna överföra det resultat vi fått fram till andra människor i andra miljöer och att det är möjligt att göra liknande studier på annat håll. Det på grund av att det beteendet och de känslor en förälder med missbruksproblematik känner, kanske en förälder med psykisk ohälsa också känner. Det här väger upp vårt val av metod då vi har till avsikt att fokusera oss

på det subjektiva i vår studie, inte det objektiva. Vi är inte ute efter någon form av sanning utan att förstå och kunna tolka de värdefulla data som vi har fått äran att ta del av. Genom den datan ökar vår förståelse och vår kunskap kring föräldraskap hos personer med missbruksproblematik.

Resultatdiskussion

Vi anser att vi har haft en viss problematik gällande att ha kunnat svara fullt ut på våra frågeställningar, vårt resultat framhäver att vi inte har fått tillräckligt med information om föräldrar med missbruksproblematik egen syn på sitt föräldraskap. Det på grund av att vi av etiska skäl inte kunnat gå till källan (föräldrarna) för problemet som vi har undersökt. Vi har heller inte kunnat använda oss av de teman som vi har i resultatet i bakgrunden eftersom vi har haft stora problem med att hitta tidigare forskning kring deras tankar om sitt eget föräldraskap, det trots stor hjälp från Växjö universitets bibliotek. Det har inneburit att vi själva har känt att det har saknats något i vårt arbete.

Vårt resultat påvisar att om även de professionella arbetar med just föräldraskap så fokuseras det mestadels på barnens behov exempelvis som att ge dem trygghet och kärlek. Det är det som föräldraskap innebär, samt att vara där för sina barn. Cheng och Furnham (2003) skriver om det, att en förälder behöver visa sina barn värme och ha en viss kontroll för att barnen ska må bra. Enligt vår mening så går det hand i hand, för att ett barn ska kunna må bra och få den trygghet och sina behov tillfredställda, så krävs det att föräldraskapet innehåller de viktiga delar som kan utgöra en stabil grund för dem och deras barn. Killén (2002) tar upp fyra punkter som hon ser är viktiga i detta sammanhang och som vi har märkt i vårt resultat att det är viktigt för ett bra föräldraskap: *Föräldern ser sitt barn som den han eller hon är, Föräldern bör engagera sig i sitt barn på ett känslomässigt positivt sätt, Föräldern bör hysa stor empati för sitt barn, Föräldern bör ha kloka förväntningar på vad barnet klarar av.*

Studien har även påvisat att när en eller båda föräldrarna har missbruksproblematik så kan det höra ihop med vad de själva har för identitet samt socialt beteende. Föräldrarna kan exempelvis ha haft dåliga erfarenheter med sig i bagaget från sin egen barndom att det i sin tur leder till att det går ut över deras egna/eget barn. Samhällets samspel, normer och värderingar påverkar även föräldrarnas syn på sitt föräldraskap och enligt Giddens (2003) så påverkas människans beteende av det samhälle och den miljö som han eller hon växer upp i. Det finns säkert många föräldrar, oavsett missbruk eller inte, som har blivit granskade från topp till tå av andra medmänniskor och kanske till och med blivit illa bemötta av samhället i sig. Det är lätt att föräldrarna blir undanskuffade och "glömda" för att de har vad samhället kallar ett avvikande beteende. Det kan innebära att dessa föräldrars närmaste anhöriga inte vill ha med dem att göra, för att det är pinsamt att hjälpa en missbrukare. Det är i det här läget som samhället måste ta sitt ansvar och ge dessa föräldrar en chans, ge dem en bra bild av samhället och föräldraskapet som de saknar.

Det nog inte alltid är så lätt alla gånger att vara en "bra förebild" för sitt barn om man själv inte vet vad som är rätt och fel i föräldraskapet. Plantin (2001) påpekar detta, att beroende på hur ens egna föräldrar har betett sig i barndomen, så påverkar det en själv i sitt föräldraskap, antingen positivt eller negativt. Det är viktigt att en förälder får hjälp

och stöd att bryta de mönster som uppstått på grund av olika omständigheter, att ett nätverks av olika aktörer byggs upp för att skapa en stabil trygghet för föräldrarna i deras föräldraskap.

Vi anser att det är A och O hur de här föräldrarna bemöts och det är viktigt att de ses som människor för att de ska kunna utveckla sig själva samt sitt föräldraskap. Om föräldrarna inte får tillgång till den här möjligheten så är det som vår studie påvisar, stor risk att deras barn far illa på olika sätt. Finns det inga regler eller någon struktur i hemmet för barnen eller föräldrarna så påvisar studien att det kan leda till att barnen till exempel blir utåtagerande, högljudda eller snarare tvärtemot, tystlåtna. Fast hur dåligt barnen än mår så finns det en lojalitet från deras sida gentemot sin mamma och/eller pappa. Barnen vill inte utelämnas sina föräldrar och då tillämpar de istället olika roller och regler, en slags överlevnads strategi, för att orka med den ordning som finns i hemmet. Enligt Veronie & Fruehstorfer (2001) så framträder de här så kallade överlevnadsrollerna lika mycket som en respons till familjens ordning som till föräldrars missbruksproblematik.

Studien har påvisat att det är svårt att övertyga vissa föräldrar om att de måste ändra sig för att de exempelvis ska kunna få behålla sina barn, de tycker att de är good enough, barnen får nöja sig med dem som föräldrar. Sedan finns det andra föräldrar som ser sina problem och tar gärna emot hjälp för att få hjälp med sitt föräldraskap. Det får oss att tänka på vad en av intervjupersonerna sa om att få föräldrarna att förstå att kan de bara låta bli drogerna och vara närvarande så är de tillräckligt goda föräldrar. Är det så? Räcker det att föräldrarna låter bli drogerna för att vara en bra förälder? Vi tror inte riktigt att det är så enkelt, vi har själva inga barn men vi är tveksamma till att bara för att en förälder inte har drogproblem så innebär det inte att han/hon är en bra förälder. Så ser inte verkligheten ut, men vi tror att det här citatet kan vara till stor hjälp för många professionella och att de kan ha nytta av det för att få föräldrarna att tro på sig själva. Vi tror att det är viktigt att man som professionell får föräldrarna att släppa det största problemet de har, att de börja lita på sig själva som föräldrar samt att de ägnar tid åt sina barn.

Vi har givetvis i vår studie fokuserat oss på ordet föräldrar, men något som vi har lagt märke till under våra intervjuer är att många av intervjupersonerna talar väldigt ofta om bara mamman. De talar mycket om relationen mellan mamman och barnen eller mamman och uppväxten, varför är det så? Varför talas det oftare om hur mamman har det i förhållande till sina barn än pappan? Det vi också har lagt märke till är den genomgående trend i den litteratur som vi har läst, att författarna lägger fokus på mamman. Även mycket av den forskning som finns är mestadels inriktad mot mamma och barn. Vi lade märke till detta redan då vi påbörjade vår b-uppsats då vi skrev om barn till föräldrar med alkoholmissbruk och det var svårt att finna forskning om mamman *och* pappan. Visst förstår vi att det centrala i ett barns liv är hans/hennes mamma, men menas det då att en pappa inte kan vara ställföreträdare för mamman? Är inte han minst lika viktig i ett barns uppväxt? Det är viktiga centrala frågor som är värda att forska kring och som professionella kan ha nytta av i deras framtida yrkesroll. Det finns säkerligen de fall där pappan inte vill ta sitt ansvar och lämnar exempelvis över allt ansvar gällande barnet till mamman. Då blir det säkerligen så att mamman blir den som får bita ihop och klara av vardagen så gott det går. Vi anser att enligt de normer och värderingar som vi har i vårt samhälle så är det mamman som knyter an med sitt barn

och att det är hon som ska klara av den roll som det innebär att vara en god mamma. Det är även viktigt enligt vår mening att inte glömma bort de pappor som finns och ställer upp för sina barn. Deras föräldraskap är också en oerhört viktig hörnsten i hur framtiden ska te sig för familjen och barnet.

Slutsatser

Behandlingspedagogisk användning av resultatet

Som framtida behandlingspedagoger så är det stor sannolikhet att vi någon gång kommer att träffa på föräldrar och barn som lever ett liv i kaos på grund av missbruksproblematik. Vi anser att det är ytterst viktigt att vi i vår framtida yrkesroll ger en stabil och trygg tillvaro till de föräldrar som är på kanten till förändring. Med ett bra samarbete med de olika aktörer som finns i samhället, samt med familjens sociala nätverk så kan familjen med den hjälpen nå de mål som de strävar efter, att till exempel få ett tryggt liv och den stabila struktur som en familj behöver ha i det vardagliga.

Fortsatt forskning

Som vi tidigare har nämnt så anser vi att det är en brist gällande ny forskning inom ämnet som handlar om föräldraskap hos personer med missbruksproblematik, deras egna tankar om sig själva och sitt föräldraskap. Vi anser att det är behövligt att ha en sådan ny forskning för att kunna utveckla samhällets och de olika betydelsefulla aktörernas syn på hur föräldrar och barn har det inom just den här problematiken. Då det kan ske radikala förändringar under de år som går så är det viktigt att få uppdatering genom att utföra fortsatt forskning. Det här för att kunna arbeta vidare med de yttersta och väsentliga problemen som finns runt omkring de här föräldrarna. Det kan exempelvis leda till att det fokuseras på rätt sätt till att ge mer utbildning till de olika aktörer som finns omkring den här berörda gruppen. Slutligen så poängterar vi än en gång att samverkan är det magiska ordet för att fånga upp, hjälpa och stötta föräldrar med missbruksproblematik och deras barn.

REFERENSER

- Andersson, Gunvor., Bangura Arvidsson, Maria., Rasmusson, Bodil., Trulsson, Karin. (2006). Missbrukande föräldrar, utsatta barn och socialt arbete. *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*, 23.
- Andersson, Petra., Cornelius, Marie. *B- uppsats: Barn till alkoholmissbrukare*. Växjö universitet: opublicerad.
- Agerberg, Miki. (2008). *Kidnappad hjärna. En bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur.
- Barnard, Marina., Mckeganey, Neil. (2004). The impact of parental drug use on children: what is the problem and what can be done to help? *Addiction*, 99, 552- 559.
- Bengtsson, Anna-Bodil., Gavelin, Ingegerd. (2004). *Familjer och missbruk. Om glömda barn och glömda föräldrar*. Visby: Books-on-demand.
- Bryman, Alan. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bryman, Alan. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Cheng, Helen., Furnham, Adrian. (2003). Perceived parental rearing style, self-esteem and self-criticism as predictors of happiness. *Journal of Happiness Studies* 5: 1–21, 2004.
- Devine, Cindy., Brainthwaite, Valerie. (1993). The survival roles of children of alcoholics: their measurement and validity. *Addiction*, 88, 69-78.
- Giddens, Anthony. (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Graneheim Hällgren, Ulla. Lundman, Berit. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* (2004) 24, 105–112.
- Graneheim Hällgren, Ulla., Lundman, Berit.,(2008). Monika Granskär., Höglund-Nielsen, Birgitta (red).*Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. (159-172). Lund: Studentlitteratur.
- Harbin, Fiona, and Murphy, Michael. (eds.) (2000). *Substance Misuse and Child Care: How to understand, assist and intervene when drugs affect parenting*. Lyme Regis:Russell House Publishing.
- Karlsson, Lars. (2001). *Psykologins grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Karlsson, Helena., Öberg, Morgan. (2004). *Med rätt att vara barn*. IOGT-NTOs juniorförbund. Stockholm.

- Killén, Kari. (2002). *Barndomen varar i generationer om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur.
- Kumpfer, Karol L., Fowler, Melissa A. (2007). Parenting skills and family support programs for drug-abusing mothers. *Seminars in Fetal & Neonatal Medicine* 12: 134-142, (2007).
- Kvale, Steinar. (2001). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, Runar., Davidsson, Bo. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Platin, Lars. (2001). *Män, familjeliv, föräldraskap*. Umeå: Boréa Bokförlag.
- Rosell, Marita (2006). *Pedagogik som vetenskaplig disciplin*. Växjö universitet: Opublicerad.
- Runquist, Weddig. (1998). *Små och vuxna barn till alkoholister – deras livssituation och vägen till ett nytt liv*. Stockholm: Alfgruppen.
- Ryen, Anne. (2004). *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber AB.
- Socialstyrelsen. (2006). *Barn och unga i socialtjänsten. Utreda, planera och följa upp beslutande insatser*. Stockholm.
- Socialstyrelsen. (2007a). *Gravida kvinnor med missbruk och barn som lever i familjer med missbruksproblematik*. Avrapportering av regeringsuppdrag. Stockholm.
- Socialstyrelsen. (2007b). *Nationella riktlinjer för missbruks och beroendevård. Vägledning för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamhet för personer med missbruks- och beroendeproblem*. Stockholm.
- Statens folkhälsoinstitut. (2008). *Barn i familjer med alkohol-och narkotikaproblem. Omfattning och analys*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Svenska språknämnden. (2008). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Trulsson, Karin. (2002). *Dans på lina. Om kvinnors missbruk, familjeliv och behandling*. Falun: Carlssons bokförlag.
- Veronie, Linda. Fruehstorfer, David. B. (2001). Gender, birth and family role. Identification among adult children of alcoholics. *Current psychology*, 20, No.1, 53-67.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom den humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Förfrågan om medverkan

Förfrågan om medverkan i C-uppsats

Växjö 20090210

Hej!

Vi är två studenter som läser inom programmet ”Pedagogik med inriktning mot ungdoms- och missbruksvård” 180hp, vid Växjö universitet.

Vi sänder detta brev för att förtydliga våra önskemål efter vårt telefonsamtal 090204.

Vårt intresse är att få reda på vad de professionellas erfarenheter är av föräldrar som tidigare haft ett aktivt missbruk och hur missbruket har påverkat föräldraskapet.

När det gäller detta anser vi att er kunskap och erfarenheter skulle vara mycket intressanta att få ta del av för att kunna få en bild av hur föräldraskapet har påverkats eftersom ni jobbar med både barn och föräldrar.

För att få göra detta vill vi gärna intervjua en ur er personalgrupp, en person som jobbar med familjer och föräldraskapet.

I vårt uppsatsarbete har vi handledning av en lärare med stor erfarenhet av uppsatsarbete och som har lägst magisterexamen. Examinatorerna har doktorsexamen. Detta kan ses som en kvalitetsgaranti, både vad det gäller uppsatsens innehåll och etiska aspekter.

Med vänlig hälsning

Handledare: Marie Hansson Marie.Hansson@vxu.se

Examinator: Gill Croona Gill.Croona@vxu.se

Kursansvarig: Marita Rosell Marita.Rosell@vxu.se

Missiv

Missiv till deltagare i studien ”Föräldraskap – professionellas erfarenhet av hur missbruk påverkar föräldraskapet”

Inom all samhällsvetenskaplig forskning finns det etiska riktlinjer. De vi använder oss av är de som presenterats av Vetenskapsrådet. För att göra allt vi kan för att ditt deltagande i vår studie ska vara etiskt riktigt vill vi visa dig dessa riktlinjer och hur vi ser på dem.

Informationskravet – innebär att du som deltagare ska vara fullt införstådd med studiens syfte och tekniken för datainsamling. Det innebär också att du ska veta vilka vi är, vilken utbildning vi tillhör och var du kan nå oss. Dessutom innebär det att du ska veta att ditt deltagande är helt frivilligt och att du när som helst kan bestämma dig för att inte delta längre.

Samtyckeskravet – innebär att allt ditt deltagande bygger på ditt samtycke. Är det något du inte gillar så diskuterar vi det och finner nya alternativ. Eller så kan du avsluta ditt deltagande i studien.

Konfidentialitetskravet – innebär att ingen, förutom vi, kommer att kunna förstå att det är just du som deltagit i studien och delgett oss dina erfarenheter.

Nyttjandekravet – innebär att du ska vara helt införstådd i vad studien / uppsatsen kommer att användas till. Dessutom har du rätt att läsa det färdiga resultatet innan det publiceras. Du kommer att få ett exemplar av uppsatsen om du vill.

Vi hoppas att du med detta känner dig lugn och är motiverad att delta i vår studie. För oss är det särskilt viktigt att du vill dela med dig av dina erfarenheter till oss - då det är just dem vi intresserar oss för.

Växjö 20090210

Handledare: Marie Hansson

Marie.Hansson@vxu.se

Examinator: Gill Croona

Gill.Croona@vxu.se

Kursansvarig: Marita Rosell

Marita.Rosell@vxu.se

Intervjuguide

Personalens uppfattning om:

- vad kännetecknar ett bra föräldraskap
- missbrukets effekter på föräldraskapet
- förälderns bild av sig själv som förälder

Vad har ni för utbildning och hur länge har ni jobbat i verksamheten?

Vad är bra föräldraskap för er?

Hur upplever ni att föräldrarna blir mottagna av samhällets krav, normer, värderingar?

Vad vill de föräldrar som kommer till er ha hjälp med?

Vad känner/tänker de kring föräldraskapet?

Vilka konsekvenser leder missbruket till för föräldraskapet?

Hur upplever ni att föräldrar med bakomliggande missbruksproblematik är/beter i sitt föräldraskap?

Kan ni se några brister, och i så fall vilka?

Följfråga: Kan ni se några styrkor och i så fall vilka?

Hur ser samspelet ut mellan barnen och föräldrarna?

Hur upplever ni att barnen reagerar på sina föräldrars missbruk?

Hur upplever ni att barnen uttrycker bristen på föräldraskapet?

Vad har barnen för tankar om sina föräldrar?

Vilka behandlingsmetoder använder ni er av för att hjälpa till i föräldraskapet?